

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

250435

การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของครูตามแนวพุทธศาสนาในสังคมไทย

โดย

เดชา จันทร์ศิริ

สนับสนุนงบประมาณโดย

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ประจำปีงบประมาณ 2553

600255274

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

250435

การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของครูตามแนวพุทธศาสนาในสังคมไทย

โดย

เดชา จันทร์ศิริ

สนับสนุนงบประมาณโดย

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ประจำปีงบประมาณ 2553

**An Analysis of The Instructor's Role by The Buddhist
Way in Thai Society**

by

Decha Chansiri

Granted by

Rajamangala University of Technology Rattanakosin

Fiscal year 2010

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลงได้ด้วยดี ด้วยความอนุเคราะห์และความอุปถัมภ์จากบุคคลหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณ อาจารย์ทรงสิทธิ์ สอนรอด ที่มีเมตตาจิตแปลบทคัดย่อในส่วนของภาษาอังกฤษและขอขอบคุณเพื่อน ๆ สหธรรมิกในคณะศิลปศาสตร์ที่ได้เอื้อเฟื้อเครื่องมือในการทำงานวิจัยครั้งนี้

กราบขอบพระคุณ ขอขอบคุณ ผู้ให้คำปรึกษา ครู อาจารย์ ที่จุดประกายความคิดสร้างสรรค์ในการศึกษาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ว่าการศึกษามีใช้เพื่อปัญญารู้เฉพาะตนเอง แต่เพื่อการเผยแผ่หลักธรรม เพื่อปัญญารู้แก่สาธารณชน

ประโยชน์และคุณค่าของงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศเป็นพุทธบูชา ขออานุภาพแห่งบุญกุศล และคุณความดีที่ได้บำเพ็ญแล้วนี้ เป็นเครื่องบูชาพระคุณครูอาจารย์ทุก ๆ ท่านเป็นพลวงปัจจัย เป็นนิสสัยตามส่งให้เกิดปัญญาญาณ ให้สำเร็จเป้าหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนาด้วย เทอญ

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกท่านภายในหน่วยงานที่คอยช่วยเป็นผู้ประสานงานติดต่ออำนวยความสะดวกในเรื่องต่าง ๆ และในท้ายที่สุดนี้ต้องขอขอบคุณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ที่ให้การสนับสนุนทุนในการทำวิจัย

เดชา จันทร์ศิริ

สิงหาคม 2553

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : 4/017/2553

ชื่อโครงการ : การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของครูตามแนวพุทธศาสนาในสังคมไทย

ชื่อนักวิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์เดชา จันทร์ศิริ

250435

การวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของครูตามแนวพุทธศาสนาในสังคมไทยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ เพื่อศึกษาเชิงวิเคราะห์บทบาทหรือหน้าที่ของครูอาจารย์ตามแนวพุทธศาสนา เพื่อศึกษาแนวทางในการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่ศิษย์ตามแนวพุทธศาสนา และเพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อแก้ปัญหาการศึกษาตามแนวพุทธศาสนา

จากการศึกษาพบว่า การเรียนรู้และปฏิบัติตามบทบาทหรือหน้าที่ของตนนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะจะทำให้เกิดความตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างสังคม ทำให้มนุษย์และสังคมดำรงอยู่ด้วยกันได้อย่างสมดุล ดังนั้นบทบาทหรือหน้าที่ของครูอาจารย์จึงเป็นหลักประกันความมั่นคงต่อการศึกษา การละเลยต่อบทบาทของตนเองจะเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การสะสมปัญหาและกลายเป็นการเพิ่มปัญหาให้กับสังคมต่อไปได้ พระพุทธองค์แสดงหลักการพัฒนาอันเป็นระบบที่ทำให้บรรลुวัตถุประสงค์แบบบูรณาการ ซึ่งเป็นการพัฒนาทำให้เกิดดุลยภาพ เช่น หลักไตรสิกขา หลักความดี ความซื่อ ความถูกต้อง ความผิด ให้พิจารณาจากกรรมและเหตุผลของการกระทำ

ครูอาจารย์ที่ดีในพระพุทธศาสนาจึงต้องเป็นทั้งครู เป็นหมอ และเป็นมิตร ประกอบด้วยความเป็นกัลยาณมิตรธรรม ตั้งตนอยู่บนหลักของผู้สอน ดังนั้นการสอนที่ดีจึงต้องสอนให้แจ่มแจ้ง ชูใจ แกล้วกล้า และร่าเริง ยึดหลักธรรมที่ทำให้เป็นคนดีที่เรียกว่า สัทธรรม เป็นแบบปฏิบัติ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมต้องพัฒนาให้ครบพร้อมกัน 3 ด้าน คือ พุทธิกรรม จิตใจ และปัญญา เพราะทั้ง 3 ด้าน เป็นการดำเนินชีวิตที่มีความสัมพันธ์อิงอาศัยกัน เป็นปัจจัยส่งผลต่อกัน ครูอาจารย์ต้องวางตัวเป็นกลางในการอภิปรายปัญหาจริยธรรม การเสนอเกณฑ์ทางจริยธรรมให้อยู่บนรากฐานของความจริงและปฏิบัติหน้าที่ตนด้วยกุศลเจตนาเป็นปัจจัย

E-mail Address : ware_49@hotmail.com

Period of project : ตุลาคม 2552 – กันยายน 2553

Abstract

Code of project : 4/017/2553

Project name : An Analysis of the Instructor's Role by the Buddhist Way in Thai Society

Resercher name : Asst. Prof. Decha Chansiri

250435

The purposes of this research are 1) to study and analyze the instructor's role and duty by way of Buddhism 2) to study way of cultivating the ethical mind of the students by Buddhist way and 3) to study an application of Dhamma in solving problems by Buddhist way.

From the result of the study, it is found that learning and strictly practicing for the role and duty is an very important thing. This is because it can cause the realization of the relationship and interaction in society which lead to the equilibrium living between human beings and society. The role and duty can be seen as the stability assurance of education. Neglecting to one's own role can be seen as the factor, leading to accumulation of the problem in society. According to the Buddha teachings, the principle of development has been systematically shown in an effort to obtain the integrated objectives. It is the development for equilibrium such as the Threefold of Training and the principle of goodness, evil, correctness and the fault, considering the Kamma (action or deed) an the it's result.

Good instructor in Buddhism should pay the important role as a teacher, a doctor and a friend together with Kalayanamitta Dhamma (having good friend) and relies upon the teaching principle. According to Buddhism, good teaching method must be concise, motive, brave and joyful and must be depend on Sadhadhamma (the Doctrine of Good). The development of morality and ethics consists of 3 important aspects, that is to say, behavior, mind and wisdom. This is because those three things has close relationship, cannot be separated from one another when living in society and can also be the factor affecting the result of live in society. The instructor should be neutral during the process of discussion Dhamma question, always proposes the criterion of ethics based on the root of truth and plays role and duty together with good action.

E-mail Address : ware_49@hotmail.com

Period of project : October 2009 – September 2010

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
สารบัญ.....	ง
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย.....	1
วัตถุประสงค์ของ โครงการวิจัย.....	3
ขอบเขตของ โครงการวิจัย.....	4
วิธีการดำเนินการวิจัย และสถานที่ทำการทดลอง/เก็บข้อมูล.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
ตอนที่ 1 : แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	6
บทบาทหรือหน้าที่ของครูในพระพุทธศาสนา.....	6
ความหมายของหน้าที่.....	7
ความสำคัญของหน้าที่.....	11
หน้าที่อันเป็นระบบพัฒนามนุษย์.....	14
หน้าที่อันมีค่าทางจริยะ.....	18
หน้าที่อันเป็นสารัตถะ.....	21
ตอนที่ 2 : งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	23
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	24

บทที่

หน้า

3 ครูอาจารย์ตามหลักพระพุทธศาสนา.....	25
ความหมายเกี่ยวกับครู.....	25
ครูที่พึงประสงค์ในสังคมไทย.....	26
คุณลักษณะเฉพาะของครู.....	29
คุณสมบัติของครูตามแนวทางพระพุทธศาสนา.....	31
หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาว่าด้วยครูและบทบาทหรือหน้าที่ ของครู.....	34
หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาว่าด้วยศิษย์และบทบาทหรือหน้าที่ ของมนุษย์.....	37
อิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการปฏิบัติบทบาทหรือหน้าที่ของครู และศิษย์.....	39
การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่ศิษย์.....	57
วิธีการปลูกฝังจริยธรรม.....	59
การปลูกฝังควรเริ่มต้นเมื่อใด.....	60
การศึกษากับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม.....	61
การศึกษากับการพัฒนามนุษย์ให้มีคุณธรรมจริยธรรม.....	64
องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม.....	66
บทบาทของครูในการปลูกฝังจริยธรรม.....	67
4 การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อแก้ปัญหการศึกษาตามแนวทางพระพุทธศาสนา.....	71
ความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ครูในทศ 6 กับหัวข้อธรรมอื่น ๆ ที่เป็นคุณสมบัติ ของครู.....	71
แนะนำดี ผีก่อบรมศิษย์ให้เป็นคนดี.....	72
สอนให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง.....	74
สอนหลักวิชาให้ทั้งหมดโดยไม่ปิดบัง.....	77
ส่งเสริมยกย่องคุณความดีของศิษย์ให้ปรากฏในสังคม.....	79

บทที่	หน้า
คอยช่วยคุ้มครองป้องกันภัยในสถานที่ต่าง ๆ	81
หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาว่าด้วยจริยธรรมของศิษย์.....	85
ความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ศิษย์ในทศ 6 กับหัวข้อธรรมอื่น ๆ ที่เป็นคุณสมบัติ ของศิษย์.....	86
ด้วยการลุกขึ้นต้อนรับ.....	86
ด้วยการเข้าไปคอยฟังคำแนะนำสั่งสอน ชักถามข้อสงสัย.....	88
ด้วยการใส่ใจในการเรียน.....	89
ด้วยการคอยรับใช้นำรุงอุปฐาก.....	93
ด้วยการเรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ.....	95
สรุป.....	97
บทที่	
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	99
สรุป อภิปรายผล.....	99
ข้อเสนอแนะ	105
บรรณานุกรม.....	106
ประวัติผู้วิจัย	109

สารบัญตาราง

ตาราง ก แสดงความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ของครูอาจารย์กับศิษย์	98
---	----